

ÎNTÂLNIREA CU SCRITORUL ALEXANDRU POPESCU, AUTORUL ROMANULUI *MONTANA*

*Liliana JUC,
șefa Bibliotecii „Târgoviște”*

Stânjenei oacheși, coronițe, alte floricele fără nume, dar foarte drăguțe, stau în borcănășe-glastre; trei mese acoperite cu stofă, scaune aliniat simetric, impozanta cortină, toate în nuanța mov, formează un spațiu de sărbătoare. Peretele despărțitor pe care sunt agățate imagini din *urgă transnistreană*, un micuț paravan pe roțile pe care urmează să fie afișat ceva interesant publicului (biografie/narațiune însoțită de material ilustrativ), alcătuiesc un decor grăitor, iar accesoriul hand-made, ceasul „Montana”, este piesa de rezistență a acestuia.

17 mai 2023, ora matinală 9:00. Totul stă în așteptarea unui frumos eveniment – întâlnirea cu scriitorul Alexandru Popescu, autorul romanului *Montana*. Se adună publicul. În grupuri mai mari și mai mici sosesc studenții de la Facultatea de Litere, ULIM; se alătură publicului și elevii de la Colegiul UTM, împreună cu Elena Cucereavii, profesoara de limba și literatura română, și Rodica Bîlici, șefa catedrei. La sugestia Carolinei Dodu-Savca, dr., conf. univ., coordonatoarea Clubului „Ecolectura”, spațiul ia alura unui avion: cu trecere și cu două lavițe pe post de bord. Între timp, sosește și scriitorul Alexandru Popescu, care, printr-o fericită întâmplare, este întâmpinat cu maci roșii de către cititoarea Mariana Naconecni, chiar în pragul bibliotecii.

La ora 10:00 pornim într-o călătorie-discuție despre romanul *Montana* și autorul ei.

După momentul de salut, venim cu unele momente biografice care au pus într-o lumină inedită personalitatea scriitorului Alexandru Popescu. De exemplu, despre lotul de pământ cu nr. 12, pasiunea pentru grădinărit, visul legat de baza din Bender etc. și interpretări vizavi de romanul *Montana*. Astfel, cei prezenți au aflat că autorul este tot mai tentat să urmeze un curs de agronomie, pentru că acolo, în Maidstone, are o palmă de pământ, unde plantează roșii pentru murat și adică, cartofi, frunze de salată, dovleci, ceapă, mărar etc. Acolo se refugiază pentru a munci, citi,

Conferința literară în baza cărții Montana de Alexandru Popescu, Programul de lectură „Chișinăul citește” (categoria Tineri), ediția a XX-a. 16 noiembrie 2023, Biblioteca „Târgoviște”.

scrie și tăcea. „E legătura mea cu pământul. Zona aceasta este un teren perfect pentru observații scriitoricești. Până și sapele sunt diferite, de la un lot, la altul. Multe se poate afla despre popoare după felul cum își cultivă pământul”, va zice scriitorul Alexandru Popescu într-o postare pe Facebook.

Bucata asta de grădină/harman i-a fost salvatoare în timpul Covidului. În acest an (2023), a vrut să-și lase cota pârloagă, ca să se mai odihnească pământul, dar administratoarea l-a amenințat că i-l ia dacă nu-l lucrează. Și atunci a mers la un compromis drăguț pentru sine și alții: o jumătate să fie cu bostănei (zucchini) de prăjit la tigaie, iar cealaltă – cu flori sălbatice, bune pentru albi. „Loose Road Allotments Site” are 110 loturi, „numărul 12 este pământu’ neu și nu-l dau la nimeni!”, declară în aceeași postare prozatorul.

Visează că, poate, într-o zi o să cumpere baza feroviară din Bender și atunci va smulge șinele de fier, va demonta zidurile și va planta un gazon englezesc pe care-l va tunde regulat, așa cum îi plăcea personajului lui Tom Hanks din filmul *Forrest Gump*, relatează într-o altă postare Alexandru Popescu.

Carolina Dodu-Savca ne-a vorbit punctat despre motivele și simbolurile romanului *Montana*, acestea fiind trecute prin grila a trei ipostaze: identitate personală/individuală, identitatea culturală, care ne cuprinde pe toți, și identitatea inter-/transculturală. A descifrat simbolurile pe elemente, a evocat imaginea copilăriei printre fiare și macarale, în spatele porților ciclopice din infrastructura feroviară a „bazei” de la Bender, cu zidul, paznicul,

omul mic, anonim, înghesuit cu familia, beciul și vița de vie în niște marfare (acele vagoane, alias case improvizate pe roți) etc. Au fost invocate și manifestările identității etnoculturale: strugurii care „îndulceau viața”, aroma toamnelor care transformau locul într-un „Street Food Festival” al ceunelor ce „pregăteau” conserve de casă, magiun de caise/căpșuni/cireșe.

Între invitat și public s-a încheiat un dialog sincer și plin de esență. Studenții de la Facultatea de Litere, ULIM, au întrebat cum s-a lansat în scris, ce trebuie să facă un debutant în ale scrisului etc. Cititoarea Mariana Naconecinii l-a întrebat dacă s-a recunoscut cineva în personajele descrise. Angela Calancea, dr., conf. univ., psiholog și psihoterapeut, s-a interesat ce a întreprins pentru a învinge trauma din copilărie și adolescență și dacă romanul pe care l-a scris nu l-a retraumat. Elena Taragan, cercetătoare, Secția studii și cercetări, BM „B.P. Hasdeu”, a venit cu un eseu analiticosintetic în baza romanului.

Alexandru Popescu s-a dovedit a fi omul loial, deschis în comunicare, de o cumsecădenie rară și un scriitor cu un stil aparte, ce poartă amprenta meseriei de jurnalist. Tănărul romancier ne-a descris cu sinceritate zbuciumul său de om pe care l-a investit în personajul Ivan Josan, încercarea de a-și lăsa astfel amintirile drept moștenire fiicei, ca ea să înțeleagă, peste ani, ce a trăit tatăl ei. Scriind din dorința de a lăsa posterității o informație despre realitatea trăită de unii oameni, autorul ne-a mărturisit că „prin această carte vreau să vă tulbur, vreau să vă frig”.

Toate împreună, exegeza literară susținută de Carolina Dodu-Savca, decodificarea autobiografemelor prin evocările prozatorului, dialogul cu publicul au făcut acest eveniment unul special și de neuitat atât pentru participanți cât și pentru invitat.

Scriitorul Alexandru Popescu își va exprima recunoștința pentru organizarea întâlnirii prin mesaje de mulțumire și elocvențele fraze pe Facebook: „Un decor și pregătire absolut fabuloase! Vă mulțumesc mult pentru primirea regală! Sper mult să ne mai revedem!”.

Astfel, imediat după manifestarea dată, au apărut și primele reacții în scris. Carolina Dodu-Savca va numi romanul *Montana* „o Oră 25 a vremurilor neocoloniale”:

„*Montana* este timpul scurs între visul-limită al celui care-l râvnește, adolescentul Ivan Josan din Benderul nouăzecist, și starea-limită a celui care-o mărturisește, jurnalistul Ivan Josan din

Maidstone-ul (Marea Britanie) post-milenial. Obiect de cult al unei epoci, gadget-emblemă a unei civilizații, *Montana* e o poveste-limită a conaționalilor prinși în cercul vicios al micro-istoriei contemporane. Romanul e o trezire cu urlet din coșmarul trecutului-în-prezent. O traumă generațională despre entități fracționate pe cel puțin două maluri. O voce metalică ce spune povestea unui destin de țară cu cel puțin trei fațete: homo (post)sovieticus, omul moldo-rus/transnistrean și moldo/român-european. Fațete care vădesc cel puțin doi vectori, Est-Vest, în cel puțin trei ipostaze identitare: identitatea personală/individuală (Ion, Ivan-Vaniușa, cu nume și apartenență bifurcată), identitatea culturală (care ne cuprinde pe toți) și identitatea inter-/trans-culturală (pe care-o integrează unii, inclusiv jurnalistul din Republica Moldova, Ivan Josan, poliglotul care vorbește cinci limbi, angajat la KSETV, în Maidstone, comitatul Kent).

Romanul e un manifest molcom despre un ținut-fantomă, cu ziduri în jurul unei copilării printre fiare și macarale à la «AT-AT Walkers din Star Wars», cu părinții îmbrânchiți în spatele unor porți ciclopice din infrastructura feroviară a bazei de la Bender, cu paznicul, milițianul, soldatul, meseriașii alunecați în beție și îndobitocire, cu omul mic, anonim, poreclit, julit în suflet, călcat cu cizma pe răni, înghesuit cu familia, beciul și vița de vie în niște marfare, silit să-și improvizeze acolo o viață între pereții subțiri ale acelor vagoane încremenite în timp, înfruntând iernile necruțătoare când toți o făceau pe fochiștii și bucurându-se de toamnele darnice care primeneau locul într-un «Street Food Festival» al ceaunelor ce «pregăteau» conserve de casă, magiun de mure, caise, căpșuni, cireșe, cu containere prin care se afuma ceva care «îmblânzea stomacurile». Așa străbat prin zidul (post)colonial manifestările etnoculturale, cu butucii care domoleau soarele și strugurii care le «îndulceau viețile».

Fiecare secol are maladia sa. Morburi au țările și ținuturile, societățile și oamenii... Fiecare le are. Scrisul este tămăduitor. Cărțile pot fi vindecătoare. Lecturile pot fi povățuitoare”.

Elena Taragan va spune că „*Montana* de Alexandru Popescu e biografia unui stat inexistent, nu doar a unui individ”:

„O biografie care conține teroare, făcându-ne conștienți că politicul poate distruge destine și că acesta nu apare doar la televizor. În ciuda terorii, a urii unor guvernanți demenți, a bestialității, a inumanității, viața se petrece, în candoarea și firescul ei, acest roman povestind destinul unui băiat cu reale calități de observator și viu participant la miracolul lumii. Prin acel moment din copilărie, când descoperă o metodă de fabricație a țuicii și își încropește primul business, băiatul, aflat la începutul adolescenței, trădează veritabile calități de întreprinzător, dovedind cum realitățile pot fi determinante în forjarea talentelor. Violul Anei scoate din nou în relief brutalitatea acestei lumi pe care noi o percepem doar ca pe un discurs politic,

rămânând relativ insensibili în fața acestora, până în momentul scrierii unor asemenea romane.

Modul prin care Ivan Josan reușește să persevereze se datorează, probabil, și acelor lecturi pe care le face printre toate celelalte ocupații care îi copleșesc copilăria. Sunt foarte frumoase inserțiile acestor autori citați, care denotă un spirit însetat de libertate, dornic să devoreze sublimul, să fugă și să scape de iraționalitate, barbarism și dominație a prostiei umane.

Anglia apare aici drept o lume civilizată, așezată, cu legi funcționale în contrast cu jungla cu care ar putea fi asemuită viața din Transnistria, unde doar banul soluționează orice conflict interuman.

Povestea de dragoste a unchiului Toma se integrează perfect în textul lucrării, ca de altfel descrierea vieții acestui creator, care dă o notă de splendoare, atenuând lumea sărită din balamale din acel teritoriu «de securitate sporită».

Romanul încorporează trăsăturile unui bildungsroman, vorbind despre viața din această regiune transnistreană, despre destinul în formare a unui tânăr marcat de toate evenimentele faste și nefaste, care au caracterizat traiul în această zonă. Curajul sau temerile lui Ivan Josan sunt produsul acestei lumi, derivată din ilogismul acțiunilor unor oameni politici, dintr-o nepăsare față de sacralitatea destinului uman.

După cum sugerează tematica concursului republican la limba și literatura română în care a ieșit învingător personajul, este un roman despre perseverență, presărat cu unele momente de nebunie (o isterie generată de sfidarea legilor care nu are nicio explicație plauzibilă, rațională), dar și cu momente de responsabilitate și, mai ales, de dragoste de viață, care, în ciuda ororii, iese, în cele din urmă, învingătoare”.

Cititoarea Mariana Naconecinii va spune: „Încântată de acest Om, ca și de carte. Mi-l imaginam altfel, luând în considerare perioada în care a trăit, cea despre care povestește și care e reală și autobiografică. Foarte mult mă bucur că a decis să scrie, împărtășesc pasiunea pentru lectură cu mult verb. De aceea, probabil, atât de mult mi-a plăcut cartea. Succese mari! Sper, inspirația sa nu se va sfârși nicicând”.

Pe data de 16 noiembrie, în incinta Bibliotecii „Târgoviște”, s-a desfășurat Conferința literară în baza cărții *Montana* de Alexandru Popescu din cadrul Programului de lectură „Chișinăul citește” (categoria Tineri), ediția a XX-a. Evenimentul a început cu mesajul de salut al gazdei Liliana Juc, șefa bibliotecii, moderatoare, și al directorului general al BM „B.P. Hasdeu” – dr. Mariana

Harjevschi. Despre *Motive și simboluri în romanul „Montana” de Alexandru Popescu* a vorbit dr., conf. univ. Carolina Dodu-Savca. Nadejda Ivanov, doctor în filologie, critic literar, a susținut pledoaria *Romanul „Montana” de Alexandru Popescu: fracturi identitare*. Au urmat momentele-surpriză din partea filialelor. La final, scriitorul Alexandru Popescu a venit cu un mesaj-impresie-mulțumire către cititori, organizatorii conferinței și inițiatorii Programului de lectură „Chișinăul citește”.

Protagonistii evenimentului au fost pasagerii-cititori, invitațiile de onoare și stewardesele/echipa Bibliotecii „Târgoviște”. Preț de două ore și jumătate, publicul s-a aflat la bordul avionului, ce „zbură” spre Londra, iar echipajul a asigurat un parcurs lin și fără turbulențe.

Manifestarea a fost concepută până la cele mai mici detalii, începând de la decor, scenariul propriu-zis, invitați, și încheind cu momentele-surpriză. Din roman au fost extrase simbolurile / motivele reprezentative și apoi transpuse în artefacte: calea ferată, elementele trecutului sovietic, vița de vie, ceasul „Montana”.

Mariana Harjevschi, director general al BM „B.P. Hasdeu”, va împărtăși următoarele impresii: „Dragi colege, m-ați copleșit prin decor și, desigur, prin modul de organizare a evenimentului. Bravissimo!”. Colega Aliona Nosatii, șefa Bibliotecii „Nicolae Titulescu” va spune și ea: „Totul a fost la cel mai înalt nivel: organizarea, regizarea, decorul, prezentările, momentele-surpriză! Însoțiți de irepetabilul căpitan Liliana Juc și creativele stewardese-bibliotecare, drumul parcurs spre Londra a fost unul memorabil! Felicitări tuturor participanților! Încă o dată îi mulțumim

Cititori activi ai Programului de lectură „Chișinăul citește” (categoria Tineri), ediția a XX-a.

autorului Alexandru Popescu pentru romanul, care a adunat în jurul său un Chișinău întreg!”.

Autorul romanului *Montana*, Alexandru Popescu va spune următoarele: „Am avut multe surprize memorabile la închiderea ediției a XX-a a Programului «Chișinăul citește». Două ore jumate de dialog, comentarii și creativitate, la Biblioteca «Târgoviște». Vă mulțumesc din inimă, stimate bibliotecare și bibliotecari din rețeaua Bibliotecii Municipale «B.P. Hasdeu», profesorilor de licee și elevilor. Peste 1500 de împrumuturi ale romanului *Montana* în mai puțin de un an. E o cifră copleșitoare pentru mine!!! Sper ca programul acesta esențial să dureze încă multă vreme, pentru că avem autori contemporani din Republica Moldova care merită promovați. Sincere mulțumiri pentru acest efort. Aveți toată admirația mea!!!”

Montana de Alexandru Popescu este un roman despre oameni, timpuri și orânduiești. Altfel spus, este o scriitură despre o epocă, unde se întâlnește urâtul cu frumosul. În subiectul dramatic, tragic chiar, autorul ne dă ideea de sublim. Aici, am enumera dragostea părinților față de copiii Ivan și Eva, promisiunea ținută față de băiat – ceasul „Montana”, timpurile când se cuibărea lângă pervazul noii locuințe și savura din clasicii literaturii române și universale, cărțile în grafie latină, „acoperite” de gutui la trecerea frontierei, apoi – relația salvatoare cu Denis, colegul de clasă, supraviețuirea mamei celui de-al doilea atac de cord, găsirea în pivniță a ceasului dăruit de tata, evadarea lui Ivan Josan, personajul central, din ambele locuri la fel de atroce – armata și pușcăriia transnistreană.

O producție literară ozonată, fără pliuri, fără patosul trăirilor intense ale protagonistului, fără filosofia autorului dată s-o digere lectorul. Doar povestea unei vieți triste care îți dă speranța că orice hău de prăpastie este mai bun, pentru că de acolo te poți ridica în sus. Cartea îl face pe cititorul inițiat sau mai puțin inițiat în subiectul evocat să spere și să trăiască bucuria lecturii.

Foto: Biblioteca „Târgoviște”

CZU 821.135.1(478).09=135.1

UN AMALGAM DE EMOȚII ȘI VALORI MORALE PRIN LECTURA CĂRȚII ÎNTÂMPLĂRI CU TÂLC. DESPRE RESPONSABILITATE. DESPRE IUBIRE DE CRISTINA BUJOR

*Liuba CIOBANU,
șefa Bibliotecii „Ovidius”*

Lectura ocupă un loc primordial în dezvoltarea și educația copiilor, fiind o activitate esențială în formarea lor intelectuală și morală.

În cadrul Programului „Chișinăul citește”, care are ca obiectiv promovarea lecturii în rândul locuitorilor orașului Chișinău, accentul cade pe selecția cărților accesibile și relevante pentru fiecare categorie de vârstă. Ideea acestui program constă în asigurarea unei game diversificate de cărți, care să ofere o experiență de lectură autentică și captivantă, în funcție de interesele și nevoile fiecărui om. De aceea, selectarea cărților potrivite pentru cititori, în special pentru cei tineri, este de o importanță crucială în cadrul Programului „Chișinăul citește”, mai ales la categoria dedicată copiilor. Cărțile cu mesaje pozitive și morale sunt fundamentale pentru dezvoltarea lor și pentru configurarea unei perspective sănătoase asupra lumii. Aceste cărți trebuie să rezoneze cu publicul mic, să le ofere ocazia să se identifice cu personajele și să înțeleagă valorile și lecțiile transmise.

Din acest considerent, ne propunem să segmentăm prezentul articol în câteva rubrici pentru a contura viziunea și acțiunea Bibliotecii „Ovidius” în promovarea cărții *Întâmplări cu tâlc*.